

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по предмету **Родной (башкирский) язык и литература**

I. Пояснительная записка

Рабочая программа учебного предмета «Родной башкирский язык и литература» разработана на основе следующих нормативно-правовых документов:

1. [Федерального закона от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ "Об образовании в Российской Федерации"](#);

4 Приказа № 1089 от 5 марта 2004 "Об утверждении федерального компонента государственных образовательных стандартов начального общего, основного общего и среднего (полного) общего образования" (в соответствии с изменениями);

2. Приказа от 9 марта 2004 г. N 1312 Об утверждении федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для образовательных учреждений Российской Федерации, реализующих программы общего образования;
3. Постановления Главного государственного санитарного врача РФ от 29 декабря 2010 № 189 «Об утверждении СанПиН 2.4.2.2821-10 «Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях»;
4. Закона "О языках народов Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями) от 25 октября 1991 г. № 1807-1
5. Закона Республики Башкортостан «Об образовании в Республике Башкортостан» от 1 июля 2013 г. № 696-з;
6. Концепции развития национального образования в Республике Башкортостан от 31 декабря 2009 г. № УП-730, Республиканской общеобразовательной программы развития образования на 2013-2017 годы от 30.12.2012 г. №549 с изменениями от 24.10.2013. №473;
7. Закона «О языках народов Республики Башкортостан» (с изменениями и дополнениями) от 15 февраля 1999 года № 216-з;
8. Регионального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений Республики Башкортостан, реализующих программы общего образования (Приказ министерства образования РБ № 824 от 06 мая 2014 года);
9. Нормативной базы по предмету башкирский язык составлена в соответствии с программой по башкирскому языку для учащихся I-XI классов школ с русским языком обучения. Составители: Усманова М.Г., Габитова З.М.-Уфа.2009.

10. Учебного плана МАОУ Школа №37 г. Уфа Приказ № 357 от «31» мая 2016 г.(с изменениями Приказ№853 от 14.12.2015)

11. Положения о рабочей программе МАОУ Школа №37 Приказ № 226 от « 18.04» 2016 г.

Аңлатма языу

Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрзән 8-се класы өсөн туған (башкорт) теленән эш программаһы.

Эш прогаммаһы 34 сәғәткә бүленгән (азнаға 1 сәғәт).

Дәреслек: Башкорт теле: Рус мәктәптәренең 8-се класында укыусы башкорт балалары өсөн өсөн дәреслек. . Азнағолов Р.Ғ. Өфө: Китап,1996.

Ғафаров Б.Б. Өзәбиәт укытыу методикаһы. – Өфө: Китап, 2008.

Программа кимәле: базис

Укытыусының тел буйыса укыу- укытыу методик комплекты:

5-9 кластарға башкорт телен укытыу методикаһы. Азнағолов Р.Ғ. Өфө: Китап,1996.

Ғафаров Б.Б. Өзәбиәт укытыу методикаһы. – Өфө: Китап, 2008.

Укыусылар өсөн тел буйынса укыу- укытыу методик комплекты:

Башкорт теле: Рус мәктәптәренең 5-се класында укыусы башкорт балалары өсөн өсөн дәреслек. Хажин В.И., Вилданов Ә.Х. – Өфө: Китап, 2008

Программа үзенсәлектәренең характеристикаһы:

Эш программаһы Башкортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан раҫланған Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрзең I-XI кластары өсөн башкорт теле һәм өзәбиәте программаһы .Төзөүселәре: Тикеев Д.С., Толombaев Х.А., Вилданов Ә.Х., Дәүләтшина М.С., Хөснөтдинова Ф.Ә., Хажин В.И. Өфө , “Ватандаш” нәшриәте ,2005 йыл нигезендә төзөлдө .

Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошқа ашырыла:

«Рәсәй Федерацияһы халыктары телдәре тураһында» Законы, Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» Законы, «Башкортостан Республикаһы халыктары телдәре тураһында» Законы, Башкортостан Республикаһының «Мәғариф тураһында» Законы, Башкортостан Республикаһында Милли мәғарифты үстөрөү концепцияһы.

1) ПРОГРАММА БУЙЫНСА БАШКОРТ ТЕЛЕНӨЙРӨТӨҮЗӨҢ МАКСАТЫ ҺӘМ БУРЫСТАРЫ:

УКУУСЫЛАРЗА БАШКОРТ ТЕЛЕНДӨҮЙЛӨГӨНДӨ, УКУҒАНДЫ, ТЫҢЛАҒАНДЫ АҢЛАУ КҮНЕКМӨЛӨРӨ БУЛДЫРУУ (АУДИРОВАНИЕ).

БАШКОРТ ТЕЛЕНӨНДӨРӨН, ҺҮЗӨРӨН ДӨРӨСӨЙТӨП, ҮЗ-АРА ҺӨЙЛӨШӨРГӨ, ТӘЖДИМИТЕЛГӨН ТЕМАЛАР, СИТУАЦИЯЛАР БУЙЫНСА ҺӨЙЛӨРГӨӨЙРӨТӨҮ.

ДӨРӨСЛӨКТӨГӨ, УКУУ КУЛЛАНМАЛАРЫНДАҒЫ ТЕКСТАРЗЫ, БАШКОРТ ГӨЗИТ-ЖУРНАЛАРЫН ҮЗ АЛЛЫ ҺӘМ АҢЛЫ УКУУ КҮНЕКМӨЛӨРӨН БИРӨҮ.

АРАЛАШЫУЗА КӨРӨК БУЛА ТОРҒАН ТИПИК ҺӨЙЛӨМДӨРӨЗӨ КҮСӨРӨП, ҮЗ ФӨКӨРӨЗӨРӨН БИЛДӨЛӨ КИМӨЛДӨҮЗ АЛЛЫ ЯЗЫУ КҮНЕКМӨЛӨРӨН БУЛДЫРУУ.

БАШКОРТ ТЕЛЕНӨЙЗӨ, ЙӨМӨҒӨТ ТОРМОШОНДА, ХӨЗМӨТ ПРОЦЕСЫНДА ПРАКТИК ФАЙЗАЛАНЫРҒА ӨЙРӨТӨҮ.

БАШКОРТ ТЕЛЕН ПРАКТИК ӨЙРӨНӨҮГӨ БӨЙЛӨП, БАЛАЛАРЗЫ БАШКОРТ ХАЛКЫНЫҢ ТАРИХЫ, МӨЗӨНИӨТӨ, СӨНҒӨТӨ, ӘЗӨБИӨТӨ, МИЛЛИ ЙӨЛӨЛАРЫ, БАШКОРТ ХАЛКЫНЫҢ КҮРӨНӨКЛӨШӨХӨСТӨРӨ, УЛАРЗЫҢ ЭШМӨКӨРӨЛӨГӨ, ИЖАДЫ МӨНӨН ТАНЫШТЫРУУ, БАШКОРТ ХАЛКЫНА, ҮЗӨРӨ ЙӨШӨГӨН ТӨЙӨККӨ ИХТИРАМ ҺӘМ ҺӨЙӨҮ ТӨРБИӨЛӨҮ.

ТЕКСТАҒЫ ЯҢЫ ҺҮЗӨРӨ, ФРАЗЛАРЗЫ АҢЛАТЫУ, ҺҮЗЛӨК ЭШӨҮТКӨРӨҮМОТЛАК.

2) ПРОГРАММА ҮЗӨНСӨЛӨКТӨРӨНӨҢ ХАРАКТЕРИСТИКАҒЫ: ЭШПРОГРАММАҒЫ БАШКОРТОСТАН РЕСПУБЛИКАҒЫ МӨҒАРИФ МИНИСТРЛЫҒЫ ТАРАҒЫНАН РАСЛАҒАН “БАШКОРТ ТЕЛӨ ҺӘМ ӘЗӨБИӨТӨНӨН ПРОГРАММА” (УКУЫТЫУ РУС ТЕЛЕНДӨ АЛЫП БАРЫЛҒАН МӨКТӨПТӨРӨЗӨҢІ - XI КЛАСТАРЫӨСӨН) БУЙЫНСА ТӨЗӨЛДӨ. ПРОГРАММАНЫҢ ТӨЗӨҮСӨЛӨРӨ: ТИКӨӨВ Д.С., ТОЛОМБАӨВ Х.А. Һ.Б. - ИЖӨВСК: «КНИГОГРАД», 2008.

БАШКОРТОСТАН РЕСПУБЛИКАҒЫ МӨҒАРИФ МИНИСТРЛЫҒЫ ТАРАҒЫНАН ТӘЖДИМИТЕЛГӨН ПРОГРАММА ШИШМ9 АУЫЛЫ 2-СӨ 8АНЛЫ МУНИЦИПАЛЬ БЮДЖӨТ ДӨЙӨМ БӨЛӨМ БИРӨҮ ҮЧРӨЖДӨНИӨНӨҢ УКУУ ПЛАНЫНА ЯРАШЛЫ РӨӨШТӨ ТОРМОШКА АШЫРЫЛА.

3) ПРОГРАММА ЙӨКМӨТКӨӨӨӨС ЙӨНӨЛӨШТӨН ТОРА:

ТЕЛМӨР ЭШМӨКӨРӨЛӨГӨН ФОРМАЛАШТЫРУУ;

ТЕЛДӨҢ СИСТЕМАҒЫН (ФОНЕТИКА, ОРФОГРАФИЯ, ОРФОЭПИЯ, ГРАММАТИКА, ПУНКТУАЦИЯ) ӨЙРӨНӨҮ;

БӘЙЛӘНЭШЛЕ ТЕКСТ МЕНӘН ЭШЛӘР ГӘӨЙРӘТ ЕҮЗЕ КҮЗ УҢЫНДА ТОТА. ШУЛАЙ УКУНДА МИЛЛИ ТӘРБИӘ МӘС БӘЛӘҢЕ ЛӘ КҮТӘР ЕЛӘ.

Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошка ашырыла: «Рәсәй Федерацияһы халыктары телдәре тураһында» Законы, Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» Законы, «Башкортостан Республикаһы халыктары телдәре тураһында» Законы, Башкортостан Республикаһының «Мәғариф тураһында» Законы, Башкортостан Республикаһында Милли мәғарифты үстәреү концепцияһы.

Программаның йөкмәткеһе һәм төзөлөшө:

Башкорт телен уку тыузың икенсе баҫкысы 5-9-сы кластарға тура килә. 8-се класта уку тыузың максаты - түбәнге кластарға алған белем һәм күнекмәләргә икенсе баҫкы талаптарына ярашлы практик йүнәлештә тәрәнәйтеү, башкорт теленең өндөр системаһы, лексик байлығы, морфологик категориялары һәм синтаксик төзөлөшө тураһында белем биреү.

Туған әҙәбиәт материалы еңелдән ауырға барыу принцибына ярашлы урынлаштырылды. Был класта фольклор әсәрҙәренән һуң башкорт языусылары һәм шағирҙарының төрлө жанр һәм тематикалы әсәрҙәре өйрәнелә.

4) Уку тыу сының тел буйынса уку - уку тыу методик комплекты:

Усманова М.Ф., Ғәбитова З.М. Башкорт теленән диктанттар һәм изложениелар йыйынтығы. - Өфө: Китап, **2009**.

Ғафаров Б.Б. Әҙәбиәт уку тыу методикаһы. - Өфө: Китап, **2008**. - **352** бит.

Азнағолов Р.Ғ., Тикеев Д.С. һ.б. 5-9 кластарға башкорт телен уку тыу методикаһы. - Өфө: Китап, **1996**. - **320** бит.

Ракаева Ә.С., Дәүләтшина М.С. Башкорт теленән контроль һорауҙар, тестар кулланмаһы. - Өфө: Педагогика, **2008**. - **96** бит.

Баһауетдинова М.И., Йәғәфәрова Г.Н. Башкорт теле һәм әҙәбиәтте дәрестәр өндә яңы технологиялар кулланыу.

УКУУСЫЛАР ӨСӨН ТЕЛ БУЙЫНСА УКУУ-УКЫТУУ МЕТОДИК КОМПЛЕКТЫ: БАШКОРТ ТЕЛЕ: РУС МЭКТЭП ТЭРЕН
 ЕҢ 8-СЕ КЛАСЫНДА УКУУСЫ БАШКОРТ БАЛАЛАРЫ ӨСӨН ДЭРЕСЛЕК. ХӨСНӨТ ДИНОВА Ф.Ә., ТИКЕЕВ Д. С., ҒАФА
 РОВ Б. Б., - ӨФӨ: КИТАП, 2011.- 285 БИТ.

II. УКУУТУУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ТӨП ЙӨКМӨТКЕҢЕ

ТЕМА	СӘҒӘТ ТЭР ҺА НЫ	ЙӨКМӨТКЕҢЕ
Мэктәп - бе лем шишмә е	10	С.Әлибай “Мэктәп юлы”. Н.Мусин “Һабак”, һ.б. Морфология буйынса үтелгәндәрзе кабатлау. Ябай һөйләм синтаксисы һәм пунктуация. һүзбәйләнеш һәм һөйләм. һөйләмдә һүз тәр тибе. Логик басым. һөйләү максаты яғынан һөйләм төрзәре.
Халык ижады - халык хазинаһы	2	“Ике сәсән”, “Сура батыр” кобайырзаны.
Көз - хезмәт һәм байлык мизгеле	7	З.Бишева “Көзгө ямғыр”. Х.Назар “Көзгө көн. Болотло. һалкын”. Р.Ханнанов “Икмәк кәзере”. Р.Өмөтбаев “Әмир басыуы”. Һөйләмдәң баш киҫәктәре.
Башкортостан - алтын бишек!	6	А.Игебаев “Башкортостан ил генәм”, “Кырластау зариле - Башкортостан”. И.Кинйәбулатов “Дуслык төйәге”. Н.Нәжми “Өфө йүк әләре”. Һөйләмдәң әйәрсән киҫәктәре. Аныклаусылар, өстәл мәлектәр, тултырыусылар.
Салауат батыр ирине	7	“Салауат батыр” кобайыры. Ф.Күзбәков “Яу ораны битһин, Салауат”. Ф.Рәхимғолова “Салауат”. Т.Дәүләтбирзина “Салауат рухы”. Я.Хамматов “Салауат” романы (өзөк).

		А. ЛЕЖНЕВ “САЛАУАТТЫКУЛҒА АЛУУ” КАРТИНАҒЫ БУЙЫНСА ЯЗМА ЭШ. ХЭЛДЭР. РӘУЕШ ХЭЛЕ. УРЫН ХЭЛЕ. ВАКЫТ ХЭЛЕ.
Кыш	11	Ш. БАБИЧ “КЫШКЫЮЛДА”. Ф. РӘХИМҒОЛОВА “КЫШ”. Б. РАФИКОВ “БҮРЕЛЭР”. И. ТЕЛӘУЕМБӘТОВ “МАРАЛЫМ ТАҢЫ”. А. ЙӘҒӘФӘРОВА “КЕСКӘЙШИ ШМӘ”. МАКСАТ ХЭЛЕ. СӘБӘП ХЭЛЕ. КҮЛӘМ-ДЭРӘЖӘ ХЭЛЕ. ШАРТ ХЭЛЕ. КИРЕ ХЭЛ.
Данлы йылдар, шанлы йылдар	11	М. КӘРИМ “ҮЛМӘСБАЙ”. Н. ҒӘЛИЕВ “ЯУЗАНКАЙТКАНКУРАЙ”. Р. ӨМӨТБАЕВ “ГЕНЕРАЛ КҮСИМОВ”. ЯБАЙ ҺӨЙЛӘМ СИНТАКСИСЫ. СИНТАКСИК АНАЛИЗ. ТИҢКИСӘКЛЕ ҺӨЙЛӘМДЭР.
Әсәйем - күңел кояшым	6	Ш. БИККОЛ “ӘСӘЙЕМ КӘНӘШТӘРЕ”. Т. ҒИНИӘТУЛЛИН “ӘСӘҺӘМ БАЛА”. ИКЕ СОСТАВЛЫ ҺӨЛӘМДЭР. БЕР СОСТАВЛЫ ҺӨЙЛӘМДЭР. ТУЛЫ ҺӘМ КӘМ ҺӨЙЛӘМДЭР.
Әзәп барза - иман бар	5	Х. НАЗАР “ӨС ҺҮЗ”. М. ЯМАЛЕТДИНОВ “ИМАН”. З. ҒӘЛИМОВ “ЯЛАН СӘСКӘЛӘРЕ”. АЙЫРЫМЛАНҒАН ЭЙӘРСӘН КИСӘКТӘР.
Шаулап, гөрлөп яз килә	7	Р. ҒАРИПОВ “ЯЗҒЫ ЙЫР”. З. УРАКСИН “АЛМАҒАС”, “СӘСКӘҒҮМЕРЕ”. Р. САФИН “ТОЛКАТЫНДАР ҺӘМ АЯКҒЫЗЛАР БЕЙЕҮЕ”. ӨСТӘЛМӘЛЕКТӘРЗЕҢ, ХЭЛДӘРЗЕҢ, ХЭЛӘЙТЕМДӘРЕНЕҢ АЙЫРЫМЛАНЫУЫ.
Ай, Уралым, Уралым!	12	К. АРАЛБАЙ “ЕРТУРАҒЫНДА ЕТЕ ҺҮЗ”. Б. БИКБАЙ “ЕР”. Ж. КЕЙЕКБАЕВ “УРАЛТУРАҒЫНДА КОБАЙЫР”. Н. МУСИН “ҺУҢҒЫ СОЛОК” (ӨЗӨК). К. ШАФИКОВА “УЙНА, КУРАЙ!” ӨНДӘШ ҺҮЗЗӘР. ИНЕШ ҺҮЗЗӘР, ҺҮЗБӘЙЛӘНЭШТӘР, ҺӨЙЛӘМДЭР. ТУРА ҺӘМ СИТЛӘТЕЛГӘН ТЕЛМӘР. ДИАЛОГ.

Йәй	5	Ф. Рәхимғолова “Балкортон һәм күбәләк”. Ш. Янбаев “Тегәнәк”. Р. Солтанғәрәев “Һуңғы һунар”. Ә. Хәмәтдинова “Йәшел аптека”.
Әзәбиәт буйынса үтелгән дәрәжәкәбәтләү, язма телмәр үстәреү	7	Укылған әсәрҙәрҙең қысқаса йөкмәткәһен, язу сыларҙың биографияһын һөйләү. Тестар эшләү. Ижади эштәр.
Бәйләнешлел телмәр үстәреү	5	Һүз төркөмдәре һәм һөйләм қисәктәре. Төрлө типтағы ябай һөйләмдәр төзөү. Ижади эштәр башқару. Протокол төзөү. Синтаксик-стилистик күнегеүҙәр башқару.

III. Укыу сыларҙың белем қимәленә талаптар:

Өйрәнелгән әсәрҙәрҙең авторын, исемен белеү; ятлау өсөн тәҗдим ителгән әсәрҙәрҙе яттан һөйләй белеү;

Язу сы ижадиткән хужожестволы картиналарҙы уйлап күзалдына бақтырыу; эпик һәм лирик әсәрҙәрҙе айыра белеү;

Тәҗдим ителгән хужожестволы әсәрҙәрҙе аңлы һәм тасуири укыу; зур булмаған әсәрҙәрҙе, өзөктәрҙе һөйләй белеү;

Йәмғиәт тормошонда телдең роле; туған телдең һәм миәте; телдең морфологик категориялары һәм синтаксик төзөлөшө менән танышыу.

Ижади диктанттар, изложениелар һәм иншалар язу.

Һүрәтләү, хикәйәләү тибындағы текстарҙы тыңлау һәм аңлап кабул итеү;

Текстың планын төзөү;

Текстың йөкмәткәһен план буйынса һөйләү.

2. Бирелгән тема буйынса диалог төзөү; диалогты дауам итеү;

ТЕКСТАҒЫ ОБРАЗЛЫ ҺҮЗЭРЗЕ, ҺҮРӘТЛӘҮ - ТАСУИРЛАУ САРАЛАРЫН, МӘКӘЛДӘРЗЕ ТАБЫУ, УЛАРЗЫ ТЕЛМӘРЗӘ ДӨРӨС ИТЕП КУЛЛАНЫУ;

ТЕКСТЫ ИКЕНСЕ ТЕЛГӘ ТӘРЖЕМӘ ИТЕП ҺӨЙЛӘҮ;

6-7 ШИҒЫРЗЫ ЯТТАН ТАСУИРИ ҺӨЙЛӘЙ БЕЛЕҮ.

3. ТЕКСТЫ ДӨРӨС, АҢЛЫ, ТАСУИРИ УКЫУ;

ТЕКСТЫ МӘҒӘНӘЛӘ ӨЛӨШТӘРГӘ БҮЛЕҮ, УЛАРҒА ИСЕМ БИРЕҮ, ПЛАН ТӨЗӨҮ;

ӘСӘРЗӘН КӘРӘКЛЕ ӨЛӨШТӘРЗЕ ҺАЙЛАПАЛА БЕЛЕҮ;

ТЕКСТАН АҢЛАШЫЛМАҒАН ҺҮЗЭРЗЕ ТАБЫУ, ҺҮЗЛЕКТӘР МЕНӘН ЭШИТӘ БЕЛЕҮ.

4. ИЖАДИ ДИКТАНТТАР, ӨЙРӘТЕҮ ИЗЛОЖЕНИЕЛАРЫ ҺӘМ ИНШАЛАРЫ ЯЗЫУ;

5. ИПТӘШЕНЕҢ ЯЗҒАНЫН ҺӘМ ҮЗ ЯЗМАЛАРЫН ТИКШЕРЕҮ, КАМИЛЛАШТЫРА БЕЛЕҮ КҮНЕКМӘЛӘРЕ.

IV. УКЫУ-УКЫТЫУ ПРОГРАММАҒЫНДА ПЛАНЛАШТЫРЫЛҒАН ҺӨЗӨМТӘЛӘРЗЕ ҮЗЛӨШТЕРЕЛҮЗЕ БАҒАЛАУ :

КЛАСТА ҺӘМ ӨЙЗӘ БАШКАРЫЛА ТОРҒАН ЯЗМА ЭШТӘР ӨЙРӘТЕҮ ҺӘМ ТИКШЕРЕҮ ХАРАКТЕРЫНДА БУЛА.

УЛАРҒА ТҮБӘНДӨГ ЕЛӘР ИНӘ:

ТӨРЛӨ ТИПТАҒЫ КҮНЕГЕҮЗӘР;

ТЕСТАР;

ТӘРЖЕМӘ ЭШТӘРЕ (БАШКОРТ ТЕЛЕНӘН РУС ТЕЛЕНӘ ҺӘМ КИРЕҢЕНСӘ);

ДӘРЭСЛЕКТӘРЗӘГЕ ӘЗӘБИ ТЕКСТАРҒА ПЛАНДАР ТӨЗӨҮ;

ҺОРАУЗАРҒА ЯЗМА ЯУАПТАР, ДИКТАНТТАР, ИЗЛОЖЕНИЕЛАР ҺӘМ ИНШАЛАР;

ТЕЛ ҺӘМ ӘЗӘБИ МАТЕРИАЛДАР БУЙЫНСА АНАЛИТИК ҺӘМ ДӨЙӨМЛӨШТЕРЕҮ ТИБЫНДАҒЫ СХЕМАЛАР, ПРОЕКТАР Һ.Б. ТӨЗӨҮ.

БАШКОРТ ТЕЛЕНӘН АҒЫМДАҒЫ, СИРЕК ЙӘКИ ЙЫЛ АЗАҒЫНДА, ШУЛАЙ УКУКУЙ ЙЫЛЫ БАШЫНДА ИНЕШ ДИКТАНТ, ЗУР ТЕМАЛАРЗАН ҺҮҢЙОМҒАКЛАУ КОНТРОЛЬ ЭШТӘРЕҮТ КӘРЕЛӘ. АҒЫМДАҒЫ КОНТРОЛЬ ЭШТӘР ПРОГРАММАНЫҢ ӨЙРӘНЭЛГӘН МАТЕРИАЛЫН ҮЗЛӨШТЕРЕҮЗЕ ТИКШЕРЕҮ МАКСАТЫНДА УЗҒАРЫЛА. УЛАРЗЫҢ ТӨРӨ ҺӘМ ҮТКӘР ҮЙЫШЛЫҒЫ ӨЙРӘНЭЛӘ ТОРҒАН МАТЕРИАЛДЫҢКАТМАРЛЫЛЫҒЫНАН, УКУУ СЫЛАРЗЫҢ БЕЛЕМ КИМӘЛЕНӘН СЫҒЫП БИЛДӘЛӘНӘ. АҒЫМДАҒЫ КОНТРОЛЬ ЭШТӘР ӨСӨН УКУТЫУ СЫ ЙӘ ТОТОШ ДӘРЕСТЕ, ЙӘ УНЫҢ БЕР ӨЛӨШӨН ГЕНӘ ФАЙЗАЛАНАЛА.

Укыу йылы башында инеш диктант, сирек һәм йыл азағында йомҕаклау контроль эштәре мәктәп администратсияһы менән берлектә төзөлгән график буйынса үткәрелә. Контроль эштәргә сиректең беренсе көнөндә һәм дүшәмбелә үткәрәү тәкдим ителмәй.

Программа материалын үзләштерәү кимәле укыусылардың дәрестәргә телдән биргән яуаптарына һәм язма эштәренә карап баһалана. Бының өсөн Башкорт теленән 8-се класта түбәндәгә күләмдә контроль эштәр, язма эштәр үткәрәү карала:

Язма эштәргә төрҙәре	Исәбе
Диктант	4
Изложение	1
Иңша	1

ЯЗМА ЭШ ТӨРЗЭРЭ (ИЗЛОЖЕНИЕ, ИНША) ЯЗЫУ УКУУСЫЛАРЗЫҢ БЕЛЕМ КИМЭЛЕНЭ, МӨМКИНСЕЛЕКТӨРЕНӨКАРАП
УКЫТЫУСЫКАРАМАҒЫНА КАЛДЫРЫЛА ҺӘМ УЛАР УРЫНЫНА ШУЛ УКУЛӘМДӘ ТУБӘНДӘГЕ ЯЗМА ЭШТӨРҮТКӨРЕРГӨ
МӨМКИН:

КАРТОЧКАЛАР МЕНӘН ЭШ;

ТЕСТ;

ҺҮРӘТ БУЙЫНСА ҺӨЙЛӘМДӘР ТӨЗӨҮ;

ТЕКСТА ҺӨЙЛӘМДӘРЗӘҺҮЗЗӘР ТӘРТИБЕ;

ТЕРӘК ТЕКСТАР МЕНӘН ИНША ЯЗЫРҒА ӨЙРӨНӨҮ:

ҺҮЗЛЕК ДИКТАНТЫ;

ҺӨЙЛӘМДӘР ТӨЗӨҮ;

ҺҮЗЛЕК МЕНӘН ЭШ;

ҺҮРӘТЛӨҮ ИНШАҒЫ;

СИНКВЕЙН ТӨЗӨҮ (СЛАЙД ТӨЗӨҮ: ШӘЖӘРӘЛӘР, МИНЕҒАЙЛӘМДӘ Һ.Б.)

Предмет: туған(башкорт) теле һәм әзәбиәте

Класс: 8в

Дөйөм сәғәт һаны:35

Азналык сәғәт һаны:1

Программа: . (Укытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрзең I – XI кластары өсөн). Төзөүселәре: Тикеев Д.С.,

Толombaев Х.А., Вилданов Ә.Х.,Дәүләтшина М.С.,Хөснөтдинова Ф.Ә., Хажин В.И.

– Ижевск,“КнигоГрад” нәшриәте, 2008 йыл нигезендә төзөлдө.

Дәрәслек: Башкорт теле: Рус мәктәптәренең 8-се класында укыған башкорт балалары өсөн

башкорт теле һәм әзәбиәте дәрәслеге. Тикеев Д. С., Ғафаров Б. Б., Хөснөтдинова Ф. Ә. – Өфө: Китап, 2007

Укытыусы: Ибраһимова Сәлимә Әнис кызы

Календарь – тематик планлаштырыу 8 в класс

Дәрес №	Тема	Сәғәт һаны	Үткөреләү вақыты		Күргәзмөлелек, ИКТ, техник саралар	Укыусының эшмәкәрлеге
			План	Факт		
Көз- 12сәғәт						
1	М. Уразаев.» Башкортостан сәләме.»Ябай һөйләм синтаксисы.	1	10.09		3-6-сы биттәр	3-сә күнегәү
2	Кобайырзар	1	17.09			алфавитты кулланыу(һүзлек менән эшләргә өйрәнәү)
3.	Инеш диктант”Башкортостан”	1	24.09		Башкорт теленән диктант	Диктант яза
4..	Хаталар өстөндәш. һүзбәйләнештәр	1	1.10		Карточкалар	Үз аллы кылымдарзы затта, һанда үзгәртеү, һөйләмдәр төзөү

5	Р.Ғарипов. “Туған тел”.	1	8.10		Видео,аудио	Үз аллы шихандар тураһында легендалар укыу, презентация эшләү
6	Хәзерге заман кобайырзаны	1	15.10		Һүрәттәр, магнитофон	Йырҙың һүзҙәрен тасуири укыу, йыр өйрөнөү
7	Эйәртеүле бәйләнештәрҙең төрҙәре	1	22.10		аудио	13-сө күнегеү
8	Салауат Юлаев ижады				таблица38-42-се биттәр	Тасуири укыу, һөйләү, һорауҙарға яуап биреү Кобайырҙы ятларға
9	Контроль диктант”Көз”	1	12.11		Башкорт теленән диктант	Алған белемде язма телмәрҙә кулланыу.
10	Хаталар өҫтөндә эш Ә. Вахитов. «Салауат күпере»	1	19.11		портрет	Тасуири укыу

11	Һөйләмдәрҙең баш киҫәктәре.	1	26.11		таблица	Һорауҙарға яуап биреү
Кыш-11 сәғәт						
12	Б. Бикбай. “Каһым түрә”.	1	3.12		һүрәттәр	Тасуири укыу
13	Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре.	1	10.12		таблица	Укыу, текстан алмаштарҙы табыу
14	Л. Толстой. Кешегә күпме ер кәрәк.	1	17.12		портреты	Өзөктәр укыу, план төзөү
15	Тура һәм ситләтелгән тултырыусылар.	1				Тасуири укыу, ятлау, тиз ятлау күнекмәләре
16	Контроль диктант”Кыш башланды”.	1	19.12		Баш.йыйынтығы	Диктант языу
Хаталар өстөндә эш Ө. Вәли. Туған тураһында. Ш. Бабич. Башкорт халкына көйлө хитап.						
17	Хаталар өстөндә эш Ө. Вәли. Туған тураһында. Ш. Бабич. Башкорт халкына көйлө хитап.	1	26.12		портрет	Тасуири укыу
18	Инша»Туған ер”	1	21.01		Тел тураһында мәкәлдәр,әйтемдәр	Инша яза

19	Хаталар өстөндө эш Хэлдәр. Уларзың төрзәре	1	28.01		портрет	Тасуири укыу, Башкортостан тураһында әңгәмә короу
20	М. Кәрим, Иҫәнбикә Туған. З. Вәлиди	1	4.02		портрет	әңгәмә короу, тасури укыу, һораузарға яуаптар
21	А. Карнай. Кәрим	1	11.02		таблица	һөйләмдәр төзөргә
22	Изложение “Ярык көршәк”	1	18.02			изложение яза
23	Хаталар өстөндө эшТиң киҫәкле һөйләмдәр. Күнегеүзәр.	1	25.02		портрет	Тыңлап аңлау, йөкмәткеһе буйынса әңгәмә короу
Яз,йәй-11 сәғәт						
24	Диктант(2) Яңғыз кайын”	1	4.03		Баш.теле йыйнтығы	Диктант яза
Яз,йәй-						
25	Хаталар өстөндө эшШ. Насыров. Һыңар колак Хисами..		11.03			Тасуири укыу

26	Ш. Насыров. Һыңар колак Хисами.		18.03		таблица	Ҡағизәне ятларға
27	Ике һәм бер составлы һөйләмдәр. Күнегеүзәр.	1	8.04			Йөкмәткеһе буйынса диалогтар төзөү
28	М. Кәрим. Үлмәсбай.	1	15.04		таблица	Ҡағизәне ятларға
29	З. Рафиков. Үлемһезлеккә биш азым.	1	22.04			Йөкмәткеһе буйынса диалогтар төзөү
30	Контроль диктант. "Яз"	1	29.04		таблица	Язғы тәбиғәт тураһында һөйләү, диалогтар төзөү
31	Хаталар өҫтөндә эш Н. Ғалимов. Яузан ҡайтқан ҡурай. Тура һәм ситләтелгән телмәр.		6.05		аудио	Яттан һөйлөргә
33	Ө. Вахитов. Өс бөртөк бойзай. Инеш һүз һәм инеш һөйләмдәр.		13.05		портрет	Язғы тәбиғәт тураһында
33	Р. Сафин. Тол ҡатындар һәм аяҡһыҙҙар бейеүе.	1	20.05		Башҡорт теленән диктант	Диктант яза
34	З. Бишева. Һөнәрсе һәм Өйрәнсек.	1	22.05		Портрет.карточкалар, компьютер	Тасуири укыу, теләктәр төзөү
35	Үтелгәндәрҙе ҡабатлау. Йомғаҡлау дәресе.	1	27.05		Карточкалар	Йәйге тәбиғәт тураһында әңгәмә короу

VI. Материаль-техник кулланмалар.

Компьютер;

магнитофон;

мультимедиа проектор;

VII. Укыу - укытыу дидактик кулланмалары исемлеге.

Усманова М. Г. Башкорт теле грамматикаһы таблицалар за һәм схемалар за.

Толомбаев Х.А., Дәүләтшина М.С., Сиразетдинов З.Ә. Башкорт сәһйрәнәйек. Урыс мәктәптәренәң 1-4 - се синифтары өсөн башкорт теленән электрон дәреслек. - Өфө: Мәғариф министрлығы, 2003.

Аслаев Т.Х., Атнағолова С.В. Тел мәрүстәре үбуйынса сюжетлы картиналар. - Өфө: Китап, 1996.

Башкорт әзәбиәте үбуйынса аудио-видео оәсбап. - Өфө: Башкортостан Республикаһының Мәғариф министрлығы. 2005. Китап, 2006.

Башкорт теле грамматикаһы таблицалар за. Фонетика. Морфология. - Башкортостандың бәләкәй даһийы. Өфө: «Эдвис» укытыу - методика үзәге, 2008.

VIII. Төп әзәбиәт.

Башкорт теле: Рус мәктәптәренәң 8-се класында укыусы башкорт балалары өсөн дәреслек. Тикеев Д.С., Гафаров Б.Б., Хәснәтдинова Ф.Ә. - Өфө: Китап, 2007. - 336 бит.

Башкорт теленән диктант һәм изложение лар йыйынтығы: Рус мәктәптәренәң 5-11 клас с укытыусы лары өсөн кулланма. - Өфө: Китап, 2009.

Өстәл мәәзәбиәт.

Азнағолов Р.Ғ., Исламова Ф.Ғ., Тикеев Д.С., Шарапов И.Ә., Толомбаев Х.А., Гафаров Б.Б., Биккужина Т.Ә. 5-9 кластар за башкорт телен укытыу методикаһы. - Өфө: Китап, 1996.

Аслаев Т.Х., Исламова Ы.Ә. Уйнат, уйлат баланы: укытыусы өсөн кулланма. “Башкорт теле” дәреслегенә методик күрһәтмәләр. - Өфө: Китап, 1993.

Гафаров Б.Б. Әзәбиәт укытыу методикаһы. - Өфө: Китап, 2008.

- Ғәбәйзуллина Ф. Х. Беззеңбайрамдар. Балалар баксаһы һәм мәктәп сәхнәһе өсөн сценарийҙар. - Өфө: Китап, 2004.
- Кейекбаев Ж. Ғ. Хәзерге башкорт теленең лексикаһы һәм фразеологияһы. Укыу кулланмаһы. Өфө: Башкортостан китап нәшриәте, 1966.
- Ракаева Ә. С., Дәүләтшина М. С. Башкорт теленән контроль һорауҙар, тестар кулланмаһы. Өфө: Педкнига, 2008.
- Толомбаев Х. А., Ғәбитова З. М., Фәтихова Ш. Х. Башкорт теленән тестар. 5-9 кластарҙа рус телендә укытыусы мәктәптәр өсөн. Башкорт теле укытыусыларына һәм укыусыларға кулланма. Өфө: БМУИ нәшриәте, 2008.
- Шәжәрәбайрамын ойштороусыларға кәңәштәр/Әсәзуллина-Ибраһимова Н. И.: Өфө: Эшлекле династия, 2007.
- Азнағолов Р. Ғ. Башкорт теленең орфография һүзлегә. - Өфө: Китап, 1998.
- Башкортса-инглизсә-русса мәғәнәләшмәкәлдәр һәм әйтемдәр һүзлегә/ Авт.-төз. Нәзершина Ф. Ә., Зәбәйерова Э. М. - Өфө: Китап, 2002.
- Рахимова В. М. Русско-башкирский тематический словарь с иллюстрациями. Уфа, 1999.
- Ураксин З. Ғ. Башкорт теленең фразеология һүзлегә. - Өфө: Китап, 2006.
- Урысша-башкортса һүзлек: 2 томда/ З. Ғ. Ураксин ред. Өфө: Башкорт энциклопедияһы, 2005. 1-сө том. А-О. - 2005.
- Урысша-башкортса һүзлек: 2 томда/ З. Ғ. Ураксин ред. Өфө: Башкорт энциклопедияһы, 2005. 2-сө том. П-Я. - 2005.
- Усманова Н. Г. Башкирско-русский и русско-башкирский словарь. Башкирско-русский разговорник. Уфа: ГУП РБ “Уфимский полиграфкомбинат”, 2008.